

SİNTETİK NEFT TURŞULARININ ÜZVİ DUZLARI BİTKİLƏRİN İNKİŞAFINI GÜCLƏNDİRƏN REAGENT KİMİ

Cəlal Məmmədov, Fatmaxanım Qənbərova, Nərmən Hüseynova

*Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin Akademik Yusif Məmmədəliyev adına
Neft-Kimya Prosesləri İnstitutu, fatime-quliyeva-78@mail.ru*

Kənd təsərrüfatı məhsulları artımına nail olmaq üçün təbii və sintetik neft turşularının suda həll olan duzlarını sintez edərək stimullaşdırıcı qismində bitkilər üzərində sınaqları keçirilmişdir. Belə ki, neftin bitkilərin inkişafına müsbət təsiri məlumdur və bu xüsusiyyət neft turşularına aid edilir. Eyni zamanda Azərbaycan neftinin bu turşularla zənginliyi onların yerli xammallar əsasında stimullaşdırıcı sintezinə imkan yaradır. Müəyyən fraksiyalı təbii və sintetik neft turşuları əsasında sintez etdiyimiz natrium, kalium, ammonium duzlarının bitkilər üzərində laborator və çöl sınaqları onların çox güclü stimullaşdırıcı qabiliyyəti olduğunu aşkara çıxardı və alınan ilkin nəticələr onların kənd təsərrüfatında tətbiqinin böyük perspektivli gələcəyi olduğunu göstərir.

Sintez etdiyimiz üzvi duzların təmizliyi təsdiq edilmişdir. İQ spektrləri çəkilərək struktur quruluşları və eyni zamanda alınan duzların xüsusi elektrik keçiricilikləri öyrənilmişdir. Alınan maddələrin donma temperaturu və şüasındırma əmsalları təyin edilmişdir. Onların quruluşlarını müvafiq üsullarla təsdiqlədikdən sonra bitkilər üzərində sınaqlar keçirmək məqsədilə bu turşuların duzlarının 0,05; 0,01; 0,005; 0,001 və 0,0001%-li məhlulları hazırlanmışdır.

Məhlulların laboratoriya şəraitində buğda, noxud, mərcimək, lobya, günəbaxan və qarğıdalı toxumları üzərində ilkin sınaqları aparılmışdır. Bu məqsədlə toxumları Petri çəşkalarına qoyaraq, onlara distillə (suvarma) suyu və duz məhlulları əlavə edilmişdir. Toxumları islatdıqdan sonra onları müvafiq qablara əkərək apardığımız 15 günlük müşahidələr əsasında bu nəticəyə gəlirik ki, qatılıqları 0,001-0,0001% arasında dəyişən məhlulların toxumlara təsiri cücərməni 8-21 saat tezləşdirir, həm də növbəti günlərdə cücərtilərin nəzarətdə olanlarla müqayisədə boy və kök sistemində sürətli artım baş verir.